

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-68>

УДК 323.2(4-6ЄС)-025.13(045)

МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

MODELS OF INTERACTION BETWEEN THE AUTHORITIES AND CIVIL SOCIETY IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Мельник Ігор Олександрович
аспірант,
Інституту управління
Класичний приватний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9734-1938>

Melnyk Ihor
Classical Private University

Стаття присвячена аналізу моделей взаємодії влади та громадянського суспільства в країнах Європейського Союзу, розглядаючи їх вплив на підвищення ефективності управління, прозорості державних інститутів та участі громадян у процесах прийняття рішень. В дослідженні вивчаються ключові моделі взаємодії, такі як партнерські стосунки, консультаційні механізми та механізми громадського контролю, а також їх практична реалізація в різних країнах ЄС. Особливу увагу приділено перевагам та викликам, що виникають при впровадженні цих моделей. Закцентовано увагу на важливості адаптації європейського досвіду до специфічних умов України, зокрема в контексті сучасних політичних і соціальних викликів. Висвітлено, як ефективні моделі взаємодії можуть сприяти розвитку демократичних процесів, зміцненню довіри до влади та покращенню управління в умовах криз. Результати дослідження можуть бути корисними для розробки стратегій взаємодії держави та громадянського суспільства в Україні, зокрема в умовах післявоєнного відновлення.

Ключові слова: органи влади, громадянське суспільство, Європейський союз, досвід, моделі, держава.

The topicality of the topic is determined by the need to study and borrow European experience for the improvement of public administration and the development of civil society in Ukraine. The purpose of the article is to research models of interaction between the authorities and civil society in the countries of the European Union. Considering their impact on increasing the efficiency of management, the transparency of state institutions and the participation of citizens in decision-making processes. The study examines key models of interaction, such as partnerships, consultation mechanisms and public control mechanisms, as well as their practical implementation in different EU countries. The main models of interaction developed and used in EU countries: corporatist model, pluralistic model, institutional model, Mediterranean model, Scandinavian model, French model, Central and Eastern European model. Special attention is paid to the advantages and challenges arising from the implementation of these models. Attention is focused on the importance of adapting European experience to the specific conditions of Ukraine, particularly in the context of modern political and social challenges. It is highlighted how effective models of interaction can contribute to the development of democratic processes, strengthening trust in the authorities and improving management in crisis conditions. The results of the study can be useful for the development of strategies for the interaction of the state and civil society in Ukraine, in particular in the conditions of post-war reconstruction. Because the introduction of European models of interaction can not only contribute to the recovery of the country, but also become an important step on the way to deeper democratization and strengthening of civil society institutions.

Key words: authorities, civil society, the European Union, experience, models, the state.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена необхідністю вивчення та запозичення європейського досвіду для вдосконалення державного управління та розвитку

громадянського суспільства в Україні. В умовах демократизації суспільних відносин та євроінтеграційного курсу, вивчення успішних моделей взаємодії між державою та грома-

дянським суспільством у країнах ЄС стає критично важливим для побудови ефективної, прозорої та підзвітної системи управління в Україні. Цей досвід може сприяти розвитку інститутів громадянського суспільства, підвищенню їхньої ролі у прийнятті державних рішень та забезпеченні діалогу між владою та громадськістю.

З огляду на зростаючий інтерес до європейських підходів, дослідження цих моделей допомагає зрозуміти, як ефективно залучати громадянське суспільство до процесу прийняття рішень. В умовах сучасних викликів, таких як війна, кризи та необхідність реформ, європейський досвід взаємодії між громадянським суспільством і владою може стати орієнтиром для адаптації інноваційних механізмів та практик, спрямованих на розвиток громадянської активності та підвищення довіри до державних інституцій. Під час військових дій виникає нагальна потреба у консолідації зусиль держави та громадянського суспільства для забезпечення національної безпеки, соціальної підтримки та відновлення країни. Досвід європейських країн у питаннях побудови ефективної співпраці між владою та громадськістю стає критично важливим для України в період війни та подальшої відбудови. Запозичення та адаптація європейських моделей взаємодії сприятиме зміцненню демократичних інститутів, посиленню соціальної згуртованості та підвищенню ефективності управління в умовах кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростаючий інтерес науковців до питань побудови ефективних систем співпраці між державою та громадськістю. Останні дослідження відзначають важливість створення інклюзивних інститутів, що сприяють громадянській участі та взаємодії на всіх рівнях управління.

Зокрема, Міжнародний центр некомерційного права зазначає, що органи державної влади визнають, що активне та стійке громадянське суспільство сприяє і доповнює державу у вирішенні потреб і дозволяє громадянам бути активними учасниками. Органи громадянського суспільства відіграють вирішальну роль у цьому процесі, оскільки через них громадяни можуть самоорганізуватися та ефективніше виражати свої законні інтереси [1].

Л. Жаєр у роботі «Майбутня еволюція громадянського суспільства в Європейському Союзі до 2030 р.» окреслив, що проведені дослідження підтверджують необхідність

«запровадити інноваційні способи розширення громадянського діалогу», а саме конкретні шляхи, такі як розробка нових послуг (наприклад, медіаграмотність, громадянська освіта, необхідність диверсифікації джерел фінансування, адаптація управлінських стратегій до поточної та майбутньої ситуації органів громадянського суспільства, співпраця обмін послугами між органів громадянського суспільства та ін. [2].

Н. Кейзер та Ф. Босайт підкреслили, що політика розвитку ЄС поступово перемистилася від фокусу на європейських неурядових організаціях до організацій громадянського суспільства, які мають широке визначення та все більше пов'язані з приватним сектором і місцевою владою. Хоча політика ЄС визнає внутрішню цінність громадянського суспільства в усьому її розмаїтті та сприяє партнерству, саме практика демонструє перевагу співпраці з професійними організаціями, які виконують функції надання послуг [3].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження моделей взаємодії влади та громадянського суспільства в країнах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моделі взаємодії влади та громадянського суспільства в країнах Європейського Союзу варіюються в залежності від історичних, культурних та політичних умов кожної країни. Основні моделі взаємодії, які розроблені та використовуються в країнах ЄС, включають: корпоративістська модель (передбачає тісну співпрацю між державою і великими організаціями громадянського суспільства (профспілки, роботодавці, інші організації); організації є інституційно залученими до процесу прийняття політичних рішень); плюралістична модель (у цій моделі існує багато незалежних громадських організацій, які не є формально залученими до державних процесів, але вони активно впливають на прийняття рішень через лобіювання, публічні кампанії та громадський тиск); інституціональна модель (взаємодія влади і громадянського суспільства структурована через офіційні інститути, такі як дорадчі органи, форуми чи ради, які формально включають представників громадянського суспільства для консультацій та спільного вироблення політики); середземноморська модель (модель характеризується слабкою інституціоналізацією взаємодії влади та громадянського суспільства. Уряд має сильну домінуючу роль, а громадські організації обмежені в своїх можливостях

впливу); скандинавська модель (в цій моделі уряд і громадянське суспільство мають високий рівень співпраці. Є велика довіра між сторонами, що забезпечує активну участь громадянських організацій у розробці державних політик. Скандинавські країни відомі своїми високими рівнями участі громадян у політичному житті); французька модель (республіканська модель) (у Франції держава традиційно грає активну роль у суспільстві, а громадянське суспільство має відносно слабший вплив. Незважаючи на активну участь у громадських рухах, взаємодія з урядом переважно проходить через формальні інституційні канали); центрально-Східноєвропейська модель (у країнах Центральної та Східної Європи, після падіння соціалістичних режимів, взаємодія між владою та громадянським суспільством розвивається активно, проте ще залишається нерівномірною. Часто влада має домінуючий вплив, а громадянське суспільство лише формується та зміцнює свої позиції).

Кожна з цих моделей відображає специфіку політичного розвитку та рівень залучення громадян у процеси державного управління. Вибір тієї чи іншої моделі взаємодії влади та громадянського суспільства залежить від історичних, політичних та соціокультурних традицій кожної країни.

На думку С. Лізаковської, сьогодні не існує ідеальної, тобто універсальної моделі взаємовідносин органів публічної влади та громадянськості в країнах ЄС. Але визначено необхідні елементи такої взаємодії, а саме наявність досконалої нормативно-правової бази (легіслативний елемент), відкритість та прозорість влади, врахування громадської думки та позиції громади, залучення громадян до участі в реалізації публічних політик [4, с. 440].

На думку І. Динник, в контексті процесів децентралізації важливо дослідити зарубіжний досвід та можливості його адаптації в Україні для вирішення проблем, пов'язаних із посиленням довіри громадян до влади та її здатності забезпечувати ефективне управління. Провідний світовий досвід підкреслює необхідність розробки моделі узгодженої взаємодії між державою та інститутами громадянського суспільства в Україні, яка відповідала б сучасним демократичним стандартам, захищала права і свободи громадян, задовольняла їхні потреби та сприяла підвищенню добробуту населення [5].

Важливим компонентом політики ЄС у сфері зміцнення громадянського суспільства є міжнародне визнання цієї політики та

активне поширення відповідних цінностей за межі Євросоюзу. Досвід ЄС набуває особливого значення для України в нинішніх умовах, коли демократизація стає однією з головних передумов для стабільного розвитку держави. Одночасно, посилення ролі громадянського суспільства на цьому етапі підкреслює необхідність правильного організування діалогу між владою та суспільством, щоб забезпечити максимальну ефективність такої взаємодії в інтересах загального блага.

У цей складний період для України ефективна модель співпраці між владою та громадянським суспільством може сприяти мобілізації ресурсів, підтримці соціальної згуртованості та забезпеченню стійкого розвитку. Європейські практики децентралізації та делегування повноважень місцевим громадам дозволяють оперативно вирішувати проблеми на місцях, що є надзвичайно важливим в умовах війни. Застосування таких моделей в Україні може допомогти зміцнити соціальну єдність і забезпечити громадянське суспільство інструментами для активної участі у відновленні та розвитку держави. Моделі, застосовувані в країнах Європейського Союзу, можуть бути корисними для адаптації в українському контексті. Європейський досвід демонструє, що успішне залучення громадянського суспільства до управлінських процесів сприяє зміцненню демократичних інститутів, підвищенню довіри до влади та забезпеченню прозорості прийняття рішень. Особливо важливим є створення механізмів взаємодії, що дозволяють громадянам та неурядовим організаціям оперативно реагувати на виклики, з якими стикається країна під час військових дій.

Висновки. Узагальнюючи дослідження моделей взаємодії влади та громадянського суспільства в країнах Європейського Союзу, можна зробити висновок, що ці моделі відіграють важливу роль у зміцненні демократичних інститутів, підвищенні прозорості управління та забезпеченні соціальної стабільності. Європейський досвід демонструє, що ефективна співпраця між державою та громадянським суспільством сприяє вирішенню соціальних та економічних проблем, забезпечує більш активну участь громадян у процесах прийняття рішень і створює умови для стійкого розвитку.

Для України, яка стикається з викликами війни, досвід ЄС є особливо цінним. Запровадження європейських моделей взаємодії може не лише сприяти відновленню країни,

але й стати важливим кроком на шляху до глибшої демократизації та зміцнення інститутів громадянського суспільства. Успішне впровадження таких моделей може допомогти

Україні забезпечити ефективне управління та соціальну згуртованість в умовах поточних кризових викликів та в період післявоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Models to Promote Cooperation between Civil Society and Public Authorities: International Center for Not-for-Profit Law (ICNL). URL: https://www.icnl.org/wp-content/uploads/cfr_Models-to-Promote-Cooperation-Working-Paper.pdf (дата звернення: 19.08.2024 р.).
2. Divjak T., Forbici G. The future evolution of civil society in the European Union by 203. European Union: Visits and Publications. 2017. 59 p. URL: https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/the_future_evolution_of_civil_society_in_the_eu_by_2030.pdf (дата звернення: 19.08.2024 р.).
3. Keijzer N., Bossuyt F. Partnership on paper, pragmatism on the ground: the European Union's engagement with civil society organisations. *Development in Practice*. 2020. Vol. 30. P. 784–794. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09614524.2020.1801589#abstract> (дата звернення: 19.08.2024 р.).
4. Лізаковська С. В. Європейські стандарти взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства. *Public Administration and Regional Development*. 2020. №8 С. 422–444. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/186/150> (дата звернення: 19.08.2024 р.).
5. Dynnyk I. Mechanisms of interaction between the state and civil society in the conditions of decentralization: the experience of CEE countries for Ukraine. The formation and peculiarities of the implementation of the European Union's Eastern policy: Scientific monograph [science eds. T. Astramovich-Leik, Ya. Turchyn]. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. P. 110–123. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/246/6934/14440-1?inline=1> (дата звернення: 19.08.2024 р.).

REFERENCES:

1. Models to Promote Cooperation between Civil Society and Public Authorities: International Center for Not-for-Profit Law (ICNL). URL: https://www.icnl.org/wp-content/uploads/cfr_Models-to-Promote-Cooperation-Working-Paper.pdf (дата звернення: 19.08.2024 р.).
2. Divjak T., Forbici G. The future evolution of civil society in the European Union by 203. European Union: Visits and Publications. 2017. 59 p. URL: https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/the_future_evolution_of_civil_society_in_the_eu_by_2030.pdf (дата звернення: 19.08.2024 р.).
3. Keijzer N., Bossuyt F. Partnership on paper, pragmatism on the ground: the European Union's engagement with civil society organisations. *Development in Practice*. 2020. Vol. 30. Pp. 784–794. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09614524.2020.1801589#abstract> (дата звернення: 19.08.2024 р.).
4. Lizakovska S. V. (2020). Yevropeiski standarty vzaiemodii orhaniv publichnoi vlady z instytutamy hromadianskoho suspilstva [European standards of interaction between public authorities and institutions of civil society]. *Public Administration and Regional Development*, 8, pp. 422–444. Available at: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/186/150> (accessed August 19, 2024).
5. Dynnyk I. (2022) Mechanisms of interaction between the state and civil society in the conditions of decentralization: the experience of CEE countries for Ukraine. The formation and peculiarities of the implementation of the European Union's Eastern policy: Scientific monograph [science eds. T. Astramovich-Leik, Ya. Turchyn]. Riga, Latvia : Baltija Publishing, pp. 110–123. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/246/6934/14440-1?inline=1> (дата звернення: 19.08.2024 р.).